

DOI: 10.31866/2616-759X.6.1.2023.276722

УДК 37.016:792.02]:[37.018.43:004.77

ДИДАКТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ І ПРАКТИЧНИХ КОМПОНЕНТІВ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «РЕЖИСУРА ШОУ ТА АРТПРОЄКТІВ» В УМОВАХ ЕКСТРЕНОГО ДИСТАНЦІЙНОГО ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Роман Набоков^{1а}, Микола Крипчук^{2б}¹ кандидат мистецтвознавства, доцент; e-mail: nabokoff@gmail.com; ORCID: 0000-0001-7276-3478² кандидат мистецтвознавства, доцент; e-mail: kripchuk@gmail.com; ORCID: 0000-0002-1255-7135^а Харківська державна академія культури, Харків, Україна^б Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна

Анотація

Метою дослідження є визначення основних понять і характеристика технологій ефективного викладання фахової практичної освітньої компоненти «Режисура шоу та артпроектів» для бакалаврів спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» в умовах екстреного дистанційного онлайн-навчання. **Методологія дослідження** обумовлена метою роботи й охоплює використання загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема основу дослідження становлять положення теорії наукового пізнання, положення системного, аксіологічного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, а також наукових підходів до вищої освіти; принципи системності та послідовності, зв'язку теорії з практикою в майбутніх фахівців зі сценічного мистецтва. **Наукова новизна роботи.** Досліджено принципи й технології дистанційного навчання; розкрито такі основні поняття, як «дистанційне навчання», «е-педагогіка», «онлайн-навчання», їх тотожність та суттєву відмінність, а також наведено поняття «екстрене дистанційне навчання» (ЕДН) як тимчасовий перехід в альтернативний режим навчання через кризові обставини; на власному досвіді розглянуто проблематику дистанційного навчання у творчих ЗВО та надано практичні напрацювання з цього питання; проаналізовано сучасний цифровий імідж або цифрову репутацію (е-репутацію) театрального педагога. **Висновки.** Дидактичний і методичний супровід викладання різних освітніх компонент в екстреному дистанційному навчанні потребує подальшого розроблення та стрімкого впровадження у систему вищої освіти України. Найбільш актуальною проблемою для національної театральної освіти сьогодні є перехід на дистанційне навчання, яке потребує від викладачів профільних предметів розвивати компетентності задля вдосконалення використання електронних освітніх ресурсів і якісної роботи з різними моделями дистанційної освіти. Підкреслимо, що імідж сучасного педагога є досить важливим складником його професіоналізму, а з огляду на низку суб'єктивних та об'єктивних обставин освітній процес буде набувати інших рис і змінюватися, тому імідж педагога та його цифровий аспект будуть ставати дедалі важливішими й актуальнішими в перспективі розвитку фахових компетентностей.

Ключові слова: дистанційне навчання; екстрене онлайн-навчання; цифровий імідж педагога; театральна педагогіка

Постановка проблеми

У світі накопичено значний досвід упровадження систем електронного навчання, які використовують сучасні телекомунікаційні технології та комп'ютерні мережі. Вітчизняний і закордонний досвід розвитку системи освіти вказує на те, що майбутнє її пов'язане з використанням дистанційної форми навчання. Вивчення принципів, технології, логіки та валідності дистанційного навчання, ретельне дослідження ефективності систем і контролю знань й аналіз недоліків цього процесу є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблеми, вивчення стану та перспективи розвитку дистанційного навчання досліджено в працях вітчизняних учених, таких як О. Авдеєва (2022), В. Богуцький (2022), І. Ушкаленко та В. Зелінська (2018), Т. Ярошенко (2019) й ін. Серед зарубіжних учених привертають увагу роботи Дж. Андерсона, Е. Доунса, Т. Едварда, Б. Локі, С. Мура, Ч. Ходжеса (Hodges et al., 2020) та Д. Стенфорда (Stanford, 2020). Теоретичні й методичні аспекти електронної педагогіки (е-педагогіки) як науки, широке впровадження електронних дидактичних засобів навчання розглядає у своїй монографії І. Костікова (2015). Професійну підготовку майбутніх акторів та режисерів в умовах дистанційного навчання викладено у праці І. Головатюк (2021) й апробовано в умовах організації навчально-виховного процесу у Харківській державній академії культури (Україна) та Київському національному університеті культури і мистецтв (Україна). Цифровий імідж і компетентності сучасного педагога вивчали І. Адамович (2022) та Л. Мосійчук (2022).

Мета дослідження – визначити основні поняття та надати характеристику технологій ефективного викладання фахової практичної освітньої компоненти «Режисура шоу та артпроектів» для бакалаврів спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» в умовах екстреного дистанційного онлайн-навчання.

Виклад основного матеріалу

Воєнний стан, що пов'язаний з бойовими діями країни-агресора, та розповсюдження коронавірусної інфекції, а саме COVID-19, значною мірою відобразилися на розвитку всіх напрямів життєдіяльності українського суспільства, зачепили його економічну, соціальну, політичну, духовну сфери.

Безумовно, у закладах вищої освіти (ЗВО) також відбулися важливі перетворення, викликані вищезгаданою проблемою сьогодення. Поряд з традиційними засобами організації навчання поширення набула дистанційна форма, що реалізується онлайн. На нашу думку, з розвитком інтернету та цифрових технологій така форма стала логічним продовженням дистанційної освіти, що є своєрідним прямим каналом взаємодії викладача та здобувача вищої освіти, які обмінюються інформацією з використанням комп'ютера чи іншого цифрового гаджета. Здобуття професійних знань та освоєння практичних навичок відбувається «тут і зараз», у режимі реального часу. «Проблеми організації дистан-

ційного навчання в умовах техногенних, військових та інших небезпек можна розділити на дві основні групи: проблеми, пов'язані з організацією навчального процесу, та проблеми, пов'язані з матеріальним та методичним забезпеченням навчального процесу», – наголошує О. М. Авдеєва (2022, с. 12).

Різноманітні підходи до розуміння дистанційного навчання (ДН) спричинили появу великої кількості визначень цього поняття. У статті «Дистанційне навчання в системі вищої освіти: сучасні тенденції» Т. О. Ярошенко надає велику кількість дефініцій ДН, наведемо лише деякі з них, які здаються, на нашу думку, найбільш точними:

<...> ДН – це сукупність мережевих, програмних, інформаційно-педагогічних технологій задля цілеспрямованого й організованого навчального процесу за допомогою синхронної чи асинхронної інтерактивної командної роботи студентів і викладачів та роботи з навчальними посібниками незалежно від їхнього місцезнаходження. ДН – нова організація освітнього процесу, основою якої є принцип самостійного навчання студента, коли студенти в більшості віддалені від викладача в просторі й часі, проте мають можливість у будь-який момент підтримувати діалог за допомогою засобів телекомунікації. ДН – форма освіти (поряд з очною та заочною) з використанням кращих традиційних та інноваційних засобів і форм навчання, основою якого є цілеспрямована та контрольована самостійна робота студента, не прив'язана до конкретного місця чи часу, з використанням спеціальних засобів навчання й погдженою можливістю контакту з викладачем. (Ярошенко, 2019, с. 13)

Грунтовним, на наш погляд, є бачення ДН, яке подала у своїй монографії «Електронна педагогіка» І. Костікова. Авторка наголошує:

Саме електронне навчання покликане стати базовою технологією сучасної освітньої системи. Досвід свідчить, що спроби трансформувати традиційні освітні методології для теоретичного супроводу електронного навчання виявляються малоефективними. Вживання поняття «електронна педагогіка» («е-педагогіка») підкреслює ту обставину, що для проведення освітнього процесу у віртуальних середовищах потрібна власна, особлива педагогіка, що враховує специфіку електронного навчання. (Костікова, 2015)

За формою та видами взаємодії «викладач – здобувач вищої освіти» дистанційне навчання поділяється на три основних типи, наведені нижче.

Кореспондентське навчання: під час заочного навчання здобувач отримує підручники, навчальні посібники, завдання та інші навчальні матеріали електронною поштою; він працює з цими матеріалами у свій час і у своєму власному темпі. Залежно від установи, в якій здобувач вирішив вивчати певний курс, він може попросити у викладача консультацію по телефону чи в заздалегідь створеному чаті (Telegram, Viber тощо), написати листа на електронну пошту.

Електронне навчання: дає змогу отримати доступ до методичних і навчальних матеріалів курсу на комп'ютері. Це здебільш самостійна робота з електронними матеріалами.

Онлайн-навчання: це форма електронного навчання, яка вимагає від учасників освітнього процесу доступу до інтернету. І. Ушкаленко та Ю. Зелінська зазначають:

Онлайн-навчання більш інтерактивне, ніж інші види дистанційного навчання, оскільки дозволяє здобувачу спілкуватися з викладачами та іншими студентами в режимі реального часу. Завдяки онлайн-навчанню здобувач може завантажувати навчальні матеріали з Інтернету, а викладач відправляти свої завдання через online-портал для студентів, проводити online-опитування, відвідувати вебінари і брати участь у віртуальних класах. (Ушкаленко & Зелінська, 2018)

Дослідники в галузі освітніх технологій, особливо у сфері дистанційного навчання, протягом років ретельно визначали терміни, щоб розрізнити різноманітні дефініції, які були розроблені та впроваджені, а саме: дистанційне навчання, розподілене навчання, змішане навчання, онлайн-навчання, мобільне навчання тощо. Однак розуміння важливих відмінностей значною мірою не поширилося за межі замкнутого світу дослідників і професіоналів у сфері освітньої технології та педагогічної освіти. У цій статті формально пропонуємо розглядати конкретний термін для виду навчання, передбаченого в цих кризових обставинах сьогодення, а саме екстрене дистанційне навчання (ЕДН).

Провідні закордонні спеціалісти в галузі дистанційного навчання наголошують:

На відміну від дидактичних методів та матеріалів, які плануються з самого початку і призначені для онлайн-навчання, екстрене дистанційне навчання (ЕДН) є тимчасовим переходом в альтернативний режим навчання через кризові обставини. Це передбачає використання повністю дистанційних рішень для навчання або освіти, які в іншому випадку будуть проводитися «віч-на-віч» або як змішані або гібридні курси, і які будуть повертатися до звичного (очного) формату після того, як криза або надзвичайна ситуація стихла. Головною метою в цих обставинах є не відтворення міцної освітньої екосистеми, а надання тимчасового доступу до навчання та підтримки навчання таким чином, щоб вона могла бути швидко налаштована і легко доступна під час надзвичайної ситуації або кризи. (Hodges et al., 2020)

Освітній технолог Даніел Стенфорд створив дуже корисну класифікацію різних видів діяльності (ЕДН) відповідно до двох параметрів:

1. Висока пропускну спроможність / висока оперативність. Є чимало платформ, які уможливають навчання «наживо» за допомогою відео- чи аудіоконференцій, як-от Zoom, Skype або Microsoft Teams тощо.

2. Висока пропускна спроможність / низька оперативність. Деякі викладачі вважають за краще записувати себе (на аудіо чи відео) у певний час (а не наживо). Ці файли можна надавати студентам разом з асинхронними завданнями. Для цього є багато корисних інструментів, більшість з яких є безкоштовними, наприклад: OBS Studio, Screencast-O-Matic або Screencastify. Офісне програмне забезпечення, призначене для слайд-шоу презентацій, наприклад PowerPoint, Prezi або Keynote, також може надавати необхідні функції.

3. Низька пропускна спроможність / висока оперативність. Якщо пропускна спроможність є проблемою, але є необхідність, щоб навчання було більш оперативним та інтерактивним, доречними стають завдання для спільної роботи. Наприклад, письмові завдання або слайди презентації. Студенти розвиватимуть свої навички міжособистісного спілкування, а також мовні навички. Для цього доступний широкий спектр безплатних програм, як-от Google G Suite, Slack, Asana або Basecamp.

4. Низька пропускна спроможність / низька оперативність. Це найпростіша, але все ще ефективна форма дистанційного навчання. Можна надсилати студентам тексти для читання з опитуванням електронною поштою або розміщувати їх на дискусійному форумі (наприклад, у закритій групі в соціальних мережах), або використовувати віртуальне навчальне середовище, наприклад Moodle чи Blackboard (Stanford, 2020; Богуцький, 2022, с. 10).

Більшість ЗВО України без перешкод змогла перейти на екстрений дистанційний формат навчання. Здобувачі почали адаптуватися до реалій сьогодення, оскільки сучасне покоління є активним користувачем новітніх цифрових технологій. Однак у системі вищої освіти є заклади, для яких передача знань і навичок дистанційним шляхом ускладнена, а іноді й практично неможлива через специфічні особливості підготовки майбутніх фахівців. До таких закладів освіти можна зарахувати так звані мистецькі ЗВО. Зокрема, університети, академії, коледжі культури та мистецтв протягом довгих років свого існування випускають таких спеціалістів, як режисер, актор театру та кіно, музикант, вокальний виконавець, хореограф тощо. Специфіка організації педагогічного процесу за такими видами творчої діяльності вимагає максимальної присутності здобувачів на сценічному або навчальному майданчику, постійної комунікації в системі «викладач – здобувач – глядацька аудиторія». Також запорукою успішного освоєння майбутньої професії є своєрідна творча атмосфера, здоровий дух змагання, колективна робота над проектом. Тому через ситуацію, що склалася, викладачі спільно зі здобувачами перебувають у постійному пошуку оптимальних шляхів вирішення проблем з організації продуктивного освітнього процесу в режимі онлайн, який би відповідав вимогам, що пред'являються до технології здобуття творчої професії.

Зважаючи на особистий педагогічний досвід та дидактичні вказівки щодо проведення екстреного дистанційного навчання, наведемо практичне застосування компонентів ефективного викладання курсу «Режисура шоу та артпроектів» в ХДАК. Насамперед для професійної підготовки режисерів пропонуємо використовувати метод педагогічного спектаклю, коли педагога розглядають як актора – режисера – імпровізатора – глядача.

Освітньо-професійна програма «Режисура шоу та артпроектів», схвалена та затверджена на засіданні вченої ради Харківської державної академії культури (протокол № 4 від 29 квітня 2022 р.), орієнтована на здобуття знань, набуття вмінь і навичок режисерсько-постановочної, науково-дослідної, педагогічної та організаційно-управлінської діяльності у сфері сценічного мистецтва. Тому у зв'язку з екстремним дистанційним навчанням виникає першочергове питання про якісний і цікавий підхід до викладання таких практичних освітніх компонентів, як «Пластичне виховання режисера», «Майстерність ведучого», «Сценарна майстерність», «Основи режисури та майстерності актора» і «Режисура шоу та артпроектів».

Оптимальною є така схема: з використанням платформи Google Workspace for Education у застосунку Classroom та Meet спочатку надається вступна оглядова лекція, що вводить у предмет, виділяє основні питання курсу та надає здобувачам огляд джерел, наявних в електронному навчальному середовищі для вивчення освітньої компоненти. Далі проводять лекційні заняття з основним тематичним матеріалом і консультації зі здобувачами з питань, що виникають під час вивчення навчального матеріалу та підготовки до практичних занять. Переважно на практичних заняттях використовують такі зручні та корисні застосунки, як Google-презентація – задля візуального та наочного сприйняття творчого задуму; Google-документ – де викладач разом зі здобувачами в режимі онлайн розробляють, коригують і затверджують сценарні напрацювання етюдів, інсценівок, естрадних номерів й артпроектів.

Згідно з навчальною програмою, на першому та другому курсах здобувачі вивчають основи акторської та режисерської майстерності, зокрема тренінги, створюють етюди на запам'ятовування фізичних дій, етюди «Спостереження за тваринами», «Я – річ» та режисерські етюди на подію, за живописними, музичними творами. Наприкінці другого курсу пишуть і втілюють режисерський задум інсценованого. Проведення таких вправ, як тренінг, у цих умовах направлено здебільш на розвиток фантазії, уяви та креативного мислення, тож заняття відбуваються в онлайн-режимі завдяки платформі Meet. Здобувачам пропонують вправи, які не потребують рухливих дій. Наприклад, «Мозковий штурм», «Думки у капелюх», «Продовж розповідь» – для збудження фантазії. Вправи на слухову увагу, зокрема «Відтворити звуки», «З'ясуйте зміни в малюнку» – для зорової пам'яті. Надалі здобувачі самі на початку кожного практичного заняття проводять такі тренінги. Для таких тренінгів характерні «творчі зачини», де здобувачі записують і надсилають пісню, танок, скетч або якусь «тікток-маячню». Це завжди спонукає їх до творчого пошуку. А для педагогів це можливість побачити розвиток їхнього художнього смаку. Що стосується роботи над етюдами (а на другому курсі інсценівками) під час групових занять, то ми розробили для себе такий алгоритм: розбираємо – знімаємо – коригуємо – знов знімаємо та монтуємо. Для обміну відеоконтенту створено окрему папку на Google-диску з відкритим доступом усіх здобувачів курсу, що сприяє більш продуктивному та швидкому обміну інформацією. Для демонстрації своїх творчих здобутків краще використовувати платформу Zoom. Як показує практичний досвід, налаштування програми Zoom більш пристосоване для показу відеоконтенту. Відео не

гальмує, має якісний звук та охоплює велику кількість запрошених гостей, що набагато більше, ніж у Meet. Згодом увесь остаточно матеріал завантажуюмо на особистий YouTube-канал курсу з відповідними тегами.

У своїй роботі І. Головатюк «Професійна підготовка майбутніх акторів в умовах дистанційного навчання» висвітлює корисні та цікаві професійні відкриті курси з акторської майстерності:

Одним із ефективних методів формування фахових знань, умінь і навичок в умовах онлайн навчання є використання елементів онлайн курсів, відомих як MOOC – масові відкриті онлайн курси. Такі курси пропонує платформа Udey, де майбутні актори можуть долучитися до загальних курсів з акторської майстерності, як-от: Udey: Acting 101 for Adults, Udey: Method Acting for Sane Actors, Udey: How to Book Acting Jobs. Окрім того, доцільно використовувати під час занять із фахових дисциплін елементи онлайн майстер класів. Такими, наприклад, є майстер класи на платформі Skillshare – Acting Techniques Masterclass, в якому висвітлено 9 акторських технік, зокрема техніки Станіславського, Майснера, Юти Хаген, метод Страсберга тощо; на платформі Udey – Udey: Professional 10 Hour Acting Masterclass, а також майстер класи від провідних акторів і кіноакторів сучасності. (Головатюк, 2021)

На старших курсах пропонуємо розширити спектр методів навчання у процесі професійної підготовки майбутніх режисерів і використовувати сучасні інформаційні технології (віртуальне макетування, моделювання мізансцен, комп'ютерний монтаж), спрямовані на розвиток професійного творчого мислення майбутнього спеціаліста, на оптимізацію процесу створення шоу й артпроектів.

Велику цінність підготовки майбутнього фахівця має метод Case Study, який поєднує навчальну, аналітичну та виховну діяльність здобувачів вищої освіти. Педагог пропонує «кейс» для спільного аналізу: порушує проблему, дає змогу учням надати варіанти розв'язання. Застосування цього інноваційного методу під час навчання у ЗВО, на думку О. Гречановської й Т. Манглієвої (2017), «дає змогу студентам перевірити на практиці свої теорії, дослідження, підходи до проблеми, активізувати креативне мислення та творчий підхід, сприяти підвищенню якості навчання».

З метою якісної професійної підготовки режисера, який повинен також мати здібності менеджера-організатора, вважаємо за необхідне використати метод моделювання реальної ситуації. Розглянемо особливості його застосування на прикладі проведення онлайн ділової гри «Тендер».

Участь у тендерах – це одна з ключових ланок роботи сучасного режисера-менеджера. Завдання педагога під час проведення онлайн ділової гри полягає в моделюванні реального процесу проведення тендера. Підготовка цього заняття відбувається заздалегідь. Педагог пропонує тему, яка відповідає плану семестрів у робочій програмі, це може бути будь-яке державне/недержавне свято, концерт, естрадне шоу, фольклорний артпроект. Надає здобувачам тех-

нічне завдання, пояснює умови реалізації проекту. У день проведення заходу педагог «одягає» на себе маску «замовника» та проводить тендер за всіма вимогами сучасного ринку креативної індустрії, тобто з характерною ексклюзивністю, цілісністю, інноваційністю та фінансовою доцільністю. Для участі в діловій грі (моделюванні реальної ситуації) здобувачам необхідно підготувати наперед свої виступи, забезпечити інформаційний супровід (відео, мультимедіа). Побудований таким чином освітній процес, на наш погляд, надає колосальний позитивний досвід здобувачам, наближає їх до реалій професійного ринку. Така модель освітнього процесу дасть змогу студентам уже на заняттях у ЗВО виробити стресостійкість до подібних заходів і конкурентоспроможність.

Ще одним з компонентів ефективного викладання (ЕДН) є сучасний цифровий імідж або цифрова репутація (е-репутація) педагога. Ці поняття можна охарактеризувати як образ особистості педагога, який формується на основі особистого сайту, статусів, фото, відео, зображень, цитувань і публікацій, тобто як користувача інтернет-простору та соціальних мереж. Проте І. Адамович (2022) зазначає: «Знань та навичок володіння сучасними інформаційними технологіями, уміння їх застосовувати вже недостатньо для ефективної професійної діяльності педагога. Тому, окрім *hard* і *soft skills*, формується ще нова група – *digital-компетенції*, або цифрові (впевнене використання нових технологій у професійному та особистому житті)» (с. 20). Виокремимо деякі з них.

1. Пошук і робота з інформацією. На сьогодні більшість педагогів уже сформувала навички пошуку й аналізу інформації в інтернеті. Однак, на жаль, у деяких з них дотепер залишаються проблеми зі створення цифрового контенту.

2. Безпека в інтернеті. Педагоги в обов'язковому порядку повинні навчитися гарантувати безпеку собі та своїй інформації в інтернеті. На жаль, багато педагогів не розуміють важливість кібербезпеки. Наприклад, за даними досліджень, які наводить Л. Мосійчук, близько 2/3 педагогів мають незахищені паролі та небезпечно їх зберігають.

3. Управління інформацією та даними. Інформацію необхідно безпечно зберігати й правильно нею керувати. Як показують результати того ж опитування, багато педагогів не вміють користуватися хмарними системами зберігання, а також не усвідомлюють, коли порушують законодавство щодо персональних даних третіх осіб (Мосійчук, 2022, с. 98).

4. Організація навчання в цифровому середовищі. До введення режиму самоізоляції та дистанційного навчання більш ніж половина педагогів різною мірою вже використовувала цифрові ресурси. Проте ситуація показала, що онлайн-освіта – це абсолютно нова форма роботи, якої потрібно вчитися. Зараз в Україні є безліч систематичних сесій масових дистанційних курсів, відкритих онлайн-заходів, майстер-класів, вебінарів до відповідних офлайн-активностей, регіональних тренінгів, які надають ліцензовані, професійні та кваліфіковані методичні поради й вказівки. Можемо виокремити платформу ТОВ «Академія цифрового розвитку» (АЦР), яка є «інтегратором активностей з метою навчання використанню цифрових інструментів і їх практичного застосування для різноманітних категорій користувачів. Після завершення навчання учасники отримують навички не тільки використання хмарних технологій,

різних додатків Google в освітньому чи управлінському процесі, повсякденній діяльності, а й отримують практику спільної онлайн-діяльності, взаємодії, налагодження комунікації, створюють власні онлайн-ресурси» (Академія цифрового розвитку, б.д.).

5. Кооперація в цифровому середовищі. Колективна робота в цифровому середовищі – запорука ефективного навчання. Сучасному педагогу необхідно освоювати цифрові інструменти спільної роботи зі здобувачами, колегами, творчими спільнотами, а саме Google-календарі та чати, Google-документи тощо. Це сприяє більш ефективному обміну електронними посібниками, книгами, цифровим контентом; налагодженню логістики спілкування зі студентами, а також допомагає брати участь у спільних творчих онлайн-проєктах.

6. Комунікація в цифровому середовищі. На нашу думку, використання соціальних сторінок (Facebook, Instagram, Twitter тощо) як комунікація «на території здобувачів», де педагог може якісно, сучасно й інноваційно спілкуватися, надавати поради, слідкувати за рівнем морального та естетичного розвитку гармонійної особистості здобувача, є корисним і позитивним чинником у педагогічній справі.

7. Саморозвиток в умовах невизначеності. Постійний саморозвиток, навчання, підвищення кваліфікації, освоєння нових навичок і компетенцій – це актуальні вимоги до будь-якого сучасного фахівця (Мосійчук, 2022, с. 99). І. В. Адамович наголошує:

Імідж сучасного педагога є досить важливою складовою його професіоналізму, а з огляду на ряд суб'єктивних та об'єктивних обставин освітній процес буде набувати інших рис та змінювати своє «обличчя», тому імідж педагога, і у великій мірі його цифровий аспект, будуть ставати все дедалі важливішими та актуальними у перспективі розвитку професіональних компетентностей педагога. (Адамович, 2022)

Наукова новизна. Досліджено принципи й технології дистанційного навчання; розкрито основні поняття, такі як «дистанційне навчання», «е-педагогіка», «онлайн-навчання», їх тотожність та суттєву відмінність, а також наведено поняття «екстрене дистанційне навчання» (ЕДН) як тимчасовий перехід в альтернативний режим навчання через кризові обставини; на власному досвіді розглянуто проблематику дистанційного навчання у творчих ЗВО та надано практичні напрацювання із цього питання; проаналізовано сучасний цифровий імідж або цифрову репутацію (е-репутацію) педагога.

Висновки

По-перше, дидактичний і методичний супровід викладання різних освітніх компонент в екстремому дистанційному навчанні потребує подальшого розроблення та стрімкого впровадження у систему вищої освіти України.

По-друге, найбільш актуальною проблемою для національної театральної освіти сьогодення є перехід на дистанційне навчання, яке потребує від викла-

дачів профільних предметів розвивати компетентності задля вдосконалення використання електронних освітніх ресурсів і якісної роботи з різними моделями дистанційної освіти.

По-третє, для професійної підготовки бакалаврів зі сценічного мистецтва пропонуємо викладачам використовувати метод педагогічного спектаклю, за допомогою якого педагога розглядають як актора – режисера – імпровізатора – глядача.

По-четверте, підкреслимо, що імідж сучасного педагога є досить важливим складником професіоналізму, а з огляду на низку суб'єктивних та об'єктивних обставин освітній процес буде набувати інших рис і змінюватися, тому імідж педагога й більшою мірою його цифровий аспект будуть ставати важливішими та актуальнішими в перспективі розвитку його фахових компетентностей.

Перспективи подальших досліджень. Недостатня готовність, з одного боку, керівників і викладачів закладів освіти до впровадження нових електронних форм навчання та грамотного забезпечення організації освітнього процесу, здійснення контролю за його якістю, а з іншого – можлива втрата інтересу та відсутність комунікабельності у здобувачів освіти дають поштовх для поглибленого дослідження та вирішення проблем, пов'язаних з екстремальним дистанційним навчанням.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Авдєєва, О. М. (2022, 23 червня). Дистанційне навчання в умовах техногенних небезпек. В *Варіативні моделі й технології трансформації професійного розвитку фахівців в умовах відкритої освіти*, Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (с. 11–18), Київ, Україна. Університет менеджменту освіти.
- Адамович, І. В. (2022, 23 червня). Імідж цифрового педагога. В *Варіативні моделі й технології трансформації професійного розвитку фахівців в умовах відкритої освіти*, Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (с. 18–22), Київ, Україна. Університет менеджменту освіти.
- Академія цифрового розвитку. (б.д.). Взято 29 грудня, 2022. <https://www.digitalacademy.in.ua/about-us>
- Богуцький, В. М. (2022, 20 жовтня). Онлайн навчання та викладання в складних умовах. В *Інноваційні технології іншомовної підготовки працівників правоохоронних органів та фахівців із права*, Матеріали науково-методичного семінару (с. 9–12), Київ, Україна. Національна академія внутрішніх справ.
- Головатюк, І. Г. (2021, 6–7 квітня). Професійна підготовка майбутніх акторів в умовах дистанційного навчання. В *Актуальні проблеми освітньо-виховного процесу в умовах карантинних обмежень та дистанційного навчання*, Міжнародна науково-методична конференція (с. 12–13), Харків, Україна. Харківський національний університет будівництва та архітектури. <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/11272>
- Гречановська, О. В., & Мангієва, Т. Н. (2017, 15–24 березня). Сутність та використання кейс-методу в навчально-виховному процесі вищої школи. В *Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного*

- університету (НТКП ВНТУ–2017) (с. 133–135), Вінниця, Україна. Вінницький національний технічний університет. <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17681/2064.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Костікова, І. І. (2015). *Електронна педагогіка*. Смуґаста типографія.
- Мосійчук, Л. М. (2022, 2 червня). Цифрові компетенції сучасного педагога. В *Упровадження сучасних педагогічних технологій в умовах цифровізації економіки та суспільства: регіональний вимір*, Матеріали регіонального науково-практичного семінару (с. 96–99), Біла Церква, Україна. <https://bit.ly/3GXrLUW>
- Ушкаленко, І. М., & Зелінська, Ю. В. (2018). Дистанційна форма навчання у вищих навчальних закладах України та інших країн світу. *Ефективна економіка*, 4, 1–7. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/63.pdf
- Ярошенко, Т. О. (2019). Дистанційне навчання в системі вищої освіти: сучасні тенденції. *Інженерні та освітні технології*, 7(4), 8–21.
- Hodges, Ch., Moore, St., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020, 27 March). The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning. *EDUCAUSE Review*. <http://surl.li/ixmv>
- Stanford, D. (2020, 16 March). Videoconferencing Alternatives: How Low-Bandwidth Teaching Will Save Us All. *IDDBlog*. <https://www.iddblog.org/videoconferencing-alternatives-how-low-bandwidth-teaching-will-save-us-all/>

REFERENCES

- Adamovych, I. V. (2022, June 23). Imidzh tsyfrovoho pedahoha [The image of a digital teacher]. In *Variatyvni modeli y tekhnolohii transformatsii profesiinohorozvytku fakhivtsiv v umovakh vidkrytoi osvity* [Variable models and technologies of transformation of specialists' professional development in the conditions of open education]. Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference (pp. 18–22), Kyiv, Ukraine. University of Educational Managment [in Ukrainian].
- Akademiia tsyfrovoho rozvytku* [Academy of digital development]. Retrieved December 29, 2022 from <https://www.digitalacademy.in.ua/about-us> [in Ukrainian].
- Avdieieva, O. M. (2022, June 23). Dystantsiine navchannia v umovakh tekhnohennykh nebezpek [Distance learning in conditions of man-made hazards]. In *Variatyvni modeli y tekhnolohii transformatsii profesiinohorozvytku fakhivtsiv v umovakh vidkrytoi osvity* [Variable models and technologies of transformation of specialists' professional development in the conditions of open education]. Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference (pp. 11–18), Kyiv, Ukraine. University of Educational Managment [in Ukrainian].
- Bohutskyi, V. M. (2022, October 20). Onlain navchannia ta vykladannia v skladnykh umovakh [Online learning and teaching in difficult conditions]. In *Innovatsiini tekhnolohii inshomovnoi pidhotovky pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv ta fakhivtsiv iz prava* [Innovative technologies of foreign language training of law enforcement officers and law specialists], Materials of the scientific and methodical seminar (pp. 9–12), Kyiv, Ukraine. National Academy of Internal Affairs [in Ukrainian].
- Hodges, Ch., Moore, St., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020, 27 March). The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning. *EDUCAUSE Review*. <http://surl.li/ixmv> [in English].

- Holovatiuk, I. H. (2021, April 6–7). Profesiina pidhotovka maibutnykh aktoriv v umovakh dystantsiinoho navchannia [Professional training of future actors in distance learning conditions]. In *Aktualni problemy osvitho-vykhovnoho protsesu v umovakh karantynnykh obmezhen ta dystantsiinoho navchannia* [Actual problems of the educational process in the conditions of quarantine restrictions and distance learning], International Scientific and Methodological Conference (pp. 12–13), Kharkiv, Ukraine. Kharkiv National University of Construction and Architecture. <https://repo.btu.kharkov.ua//handle/123456789/11272> [in Ukrainian].
- Hrechanovska, O. V. & Manhliieva, T. N. (2017, March 15–24). Sutnist ta vykorystannia keis-metodu v navchalno-vykhovnomu protsesi vyshchoi shkoly [The essence and use of the case method in the educational process of higher education]. In *Materialy XLVI naukovo-tekhnichnoi konferentsii pidrozdiliv Vinnytskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu (NTKP VNTU–2017)* [Proceedings of the 46 th scientific and technical conference of Vinnytsia subdivisions of the National Technical University (NTKP VNTU–2017)] (pp. 133–136), Vinnytsia, Ukraine. Vinnytskyi natsionalnyi tekhnichnyi universytet. <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17681/2064.pdf?sequence=3&isAllowed=y> [in Ukrainian].
- Iaroshenko, T. O. (2019). Dystantsiine navchannia v systemi vyshchoi osvity: suchasni tendentsii [Distance learning in the higher education system: modern trends]. *Engineering and Educational Technologies*, 7(4), 8–21 [in Ukrainian].
- Kostikova, I. I. (2015). *Elektronna pedahohika* [Electronic pedagogy]. Smuhasta typohrafiia [in Ukrainian].
- Mosiichuk, L. M. (2022, June 2). Tsyfrovi kompetentsii suchasnoho pedahoha [Digital competencies of a modern teacher]. In *Uprovadzhennia suchasnykh pedahohichnykh tekhnolohii v umovakh tsyfrovizatsii ekonomiky ta suspilstva: rehionalnyi vymir* [Implementation of modern pedagogical technologies in conditions of digitization of the economy and society: regional dimension], Materials of regional scientific and practical seminar (pp. 96–99). Bila Tserkva, Ukraine. <https://bit.ly/3GXrLUw> [in Ukrainian].
- Stanford, D. (2020, 16 March). Videoconferencing Alternatives: How Low-Bandwidth Teaching Will Save Us All. *IDDblog*. <https://www.iddblog.org/videoconferencing-alternatives-how-low-bandwidth-teaching-will-save-us-all/> [in English].
- Ushkalenko, I. M., & Zelinska, Yu. V. (2018). Dystantsiina forma navchannia u vyshchykh navchalnykh zakladakh Ukrainy ta inshykh krain svitu [Distance education in higher educational institutions of Ukraine and other countries of the world]. *Efektivna ekonomika*, 4, 1–7. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/63.pdf [in Ukrainian].